

УДК378.34.

DOI: 10.36550/2415-7988.2019.182.24

САФ'ЯН Карина Юрївна –

кандидат педагогічних наук, доцент

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6977-9847>

e-mail: kariwka573@gmail.com

ВИВЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ПРОЕКТУВАНЬ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах досить гостро відчувається потреба в людях, які отримали професійні знання, які володіють культурою мовного спілкування та здатних вільно звертатися іноземною мовою. Інтернаціоналізація відносин у діловому світі підвищує вимоги до якості навчання іноземної мови в умовах вищої школи і визначає необхідність пошуку шляхів удосконалення рівня іноземної комунікативної культури випускників сучасних вищих навчальних закладів. Аналіз розвитку комунікативного потенціалу у студентів педагогічних закладів вищої освіти дозволило виявити протиріччя між потребою суспільства у фахівцях з високим рівнем розвитку комунікативного потенціалу, на основі якого вони будуть будувати відносини в процесі навчання та недостатньою теоретичною та практичною розробленістю питань які розкривають механізм розвитку комунікаційного потенціалу в період навчання у вищій школі; необхідністю у висококваліфікованих фахівцях та невизначеністю теоретичних основ педагогічних умов процесу формування комунікативного потенціалу; вимоги до професійних якостей майбутніх учителів та реальним рівнем підготовки їх до іноземного спілкування.

Аналіз публікацій з проблеми дослідження. Недостатня розробленість теорії і практики формування та розвитку комунікативного потенціалу на не мовних факультетах, пояснюється недооцінкою ролі іноземної мови у процесі професійної підготовки. В цьому плані цікаві роботи, які присвячуються пошуку способів і засобів при навчанні спілкуванню на іноземній мові (Н. Г. Баришнікова, Л. І. Девіна, Е. В. Коломієць та інш.). Проблемою ігрового навчання на заняттях педагогічних дисциплін займалися Л. В. Кондрашова, М. Г. Вієвська, Л. О. Савченко, Є. І. Хруцький, І. І. Риданова, Е. І. Пассов. Модернізацією системи освіти засобами комунікативного спрямування займалися такі науковці: В. М. Манакін, Б. Л. Вульфсон, Б. Г. Гершунский, В. Ф. Дороз та ін.; характеристиками емпатії, співпереживання, ідентифікації в процесах спілкування вивчали: Т. П. Гаврилова, Л. Я. Гозман, І. С. Кон та ін.; поведінкові

особливості комунікативної активності особистості займалися: О. О. Бодальов, А. В. Мудрик та ін.

Мета статті – розглянути проблему формування комунікативного потенціалу студентів, як важливого засобу становлення професіоналізму майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових досліджень, є показником зростаючого інтересу теоретиків і практиків до комунікації, комунікативного процесу, комунікативної діяльності педагогів. Однак до теперішнього часу комунікативний потенціал майбутніх педагогів освітніх закладів не піддавався спеціальному науковому дослідженню, його проблематика в системі професійної підготовки працівників освіти є в певному сенсі новою і мало вивченою.

Комунікативний потенціал відображає комплекс взаємопов'язаних якостей, що забезпечують той чи інший рівень взаємодії людини з оточуючим світом у процесі спілкування. Процес спілкування – це своєрідна цілісна система органічної соціально-психологічної взаємодії учасників комунікативного процесу, суттю якої є обмін інформацією, здійснення впливу, організація взаємин, взагалі, соціально-психологічне відображення соціальної реальності.

Метод ігрового проектування має особливу актуальність при формуванні комунікативного потенціалу, оскільки дозволяє наблизити студентів до реальної проектно-технологічної діяльності, брати участь у вирішенні майбутніх фахових педагогічних завдань. Слід зауважити, що ігрове проектування може охоплювати чимало часу. Як правило, для проектно-діяльності потрібно чимало часу, вимірюваного днями, а іноді й тижнями. Тому частина цієї роботи може бути сполучена з розробкою курсових проектів або інших значних завдань, що виконуються студентами.

Ігрове проектування являє собою форму відтворення предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності фахівця, моделювання таких систем відносин, які характерні для цієї діяльності як цілого. За допомогою знакових засобів (мова, графіки, таблиці, документи) в ігровому проектуванні відтворюється професійна обстановка,

подібна за основними сутнісними характеристиками з реальною. Разом з тим в ігровому проектуванні відтворюються лише типові, узагальнені ситуації в стилістичному масштабі часу. Наприклад, екзаменаційна сесія може бути розіграна за одне ігрове заняття, а розробка перспективного плану розвитку школи – за період від одного ігрового заняття до одного дня. Гра реалізується на імітаційній моделі як спільна діяльність з постановки і вирішення ігрових навчальних завдань, підготовці і застосуванню індивідуальних і спільних рішень. Правила і норми спільної діяльності, мова імітації та зв'язку задаються заздалегідь або виробляються в процесі гри. Ігрове проектування проводиться в режимі діалогічного спілкування, воно є двоплановою діяльністю, оскільки спрямоване на досягнення двох цілей: ігрової та педагогічної, яка, будучи пріоритетною, не повинна тяжити над першою.

При вивченні стану проблеми в практиці вищої школи ми зробили анкетування. Констатуючий експеримент дозволив визначити початковий рівень розвитку комунікативного потенціалу студентів. Близько 80 % студентів, які взяли участь в опитуванні, вважають, що комунікативна людина – це людина, що вміє вільно спілкуватися. Для решти відповіді на це питання викликало утруднення. Тільки 30 % опитаних вважають себе комунікативними особистостями в плані того, що вони можуть вільно вести бесіду, не втрачаються при відповіді на питання співрозмовника. Решта відповіли на це питання негативно.

Всього 15 % студентів вважають свої комунікативні можливості розкритими. Більшість студентів вважає, що дані можливості активізуються в процесі навчання у вузі під час проходження ними предметів гуманітарного циклу, зокрема – української, російської, іноземної мов.

Студенти не змогли відповісти на питання, лише кілька людей висунули припущення про те, що комунікативний потенціал особистості – це накопичені особистістю знання про спілкування. За винятком студентів, що проходили курс навчання в ліцях та спеціалізованій школі з англійським ухилом, ніхто із студентів не відповів позитивно. 45% студентів відповіли, що викладачі технічних дисциплін не мають змоги на заняттях займатися розвитком комунікативного потенціалу студентів в силу специфіки предмету; 12% – припустили, що викладачі мають проводити інтерактивні заняття з будь-якої дисципліни, 43% не змогли дати відповідь на дане питання. Але 100% студентів виказали бажання брати участь у заняттях, де викладачі будуть застосовувати ігрове проектування.

З'ясувалося, більшість студентів не усвідомлює значимість знань і умінь роботи з інформацією, в той час, як інші дотримуються протилежної думки.

Діаграма 1
Визначення комунікативних здібностей студентів контрольної та експериментальної груп на початок експерименту

Проаналізувавши отримані результати ми дійшли до висновку, що у сучасній освіті не вистачає, по-перше, спеціального курсу з ігрового проектування; по-друге, у навчальні предмети такі завдання не інтегровані (все залежить від творчості і бажання викладача застосовувати ці методики на своїх заняттях); по-третє – якщо викладач почне використовувати на заняттях із студентами методики і стратегії ігрового проектування – можливо отримати позитивні результати щодо підвищення рівня комунікативного потенціалу студентів, тому що студенти вже вмотивовані на участь у заняттях з використанням ігрового проектування.

У своїй дослідній роботі ми застосовували моделювання ігрових педагогічних ситуацій – це вид діяльності, що є способом пізнання оточуючого світу. Педагогічні ситуації є найбільш ефективним прийомом навчання, оскільки введення ігрового елемента на заняттях англійської мови викликає в учнів інтерес до предмета, сприяє швидкому засвоєнню нового лексичного матеріалу та формуванню навичок усного мовлення в ігровій обстановці. Ігрова вправа робить те, що вивчення іноземної мови стає захоплюючим та приносить моральне задоволення.

Одним із засобів розвитку комунікативного потенціалу є кейс-технології. Вперше робота з кейсами у межах навчального процесу була реалізована у Гарвардській школі бізнесу у 1908 році. *Кейс-технологія* – метод активного проблемно – ситуаційного аналізу, який заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних задач – ситуацій (кейсів). Особливістю метода кейс-технологій являється створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя. Безпосередня мета методу – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію (case), виникаючу при конкретному

положенні справ, відпрацювати практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми. При цьому акцент робиться не на отриманні готового знання, а на їх створення, на співтворчість викладача та студента.

В процесі виконання кейс-технології не даються точні відповіді, їх необхідно знаходити самостійно. Це дозволяє студентам, спираючись на власний досвід, формулювати висновки, використовувати на практиці отримані знання, пропонувати власний (груповий) погляд на проблему. У кейсі проблема представлена у неявному, скритому вигляді, і, як правило, вона не має однозначного рішення. У деяких випадках потрібно знайти не тільки рішення, але й сформулювати проблему, тому що вона може бути теж неявною.

Вправа Ідеальна модель професіонала

Мета: з'ясування своїх потреб та життєвих цінностей у професійній сфері.

Час: 1 година. Технологія виконання:

1. Уявіть соціальну роль (наприклад, слідчого, оперативного працівника та ін.) або функцію, яку ви можете розвинути.

2. Подумайте про значення цієї соціальної ролі, її важливість для організації та конкретних цілей.

3. Створіть образ основних дій спеціаліста вашої професії (майбутньої професії), його функції, психологічні вимоги до особистості, здібності.

Примітка: при використанні технології ідеальної моделі професіонала необхідно запобігати таких помилок: не ставити дану методику на службу фрустрації, не змінювати її простим фантазуванням та мареннями, не сприймати негативну реакцію на вправу як дещо чуже та нездорове.

Метод інцидентів. В центрі уваги знаходиться процес отримання інформації. Мета: пошук інформації самими студентами, і, як наслідок, навчання їх роботі з необхідною інформацією, її збором, систематизацією та аналізом. Студенти отримують кейс не у повному обсязі, повідомлення може бути письмовим або усним, наприклад, «Трапилося...» або «Одного разу...». Така форма роботи потребує багато часу, але її потрібно розглядати як найбільш приближену до практики, де отримання інформації складає головну частину всього процесу прийняття рішення.

Метод розбору ділової кореспонденції (баскетметод). Метод засновано на роботі з документами та паперами, які мають відношення до тієї чи іншої організації (вищої школи), до ситуації або проблеми. Студенти отримують від викладача теки з однаковим набором документів, в залежності від теми і

предмету. Мета студента: зайняти позицію людини, яка відповідає за «вхідні документи» і справитися із завданнями, які маються на увазі. В центрі уваги знаходиться отримана інформація та її обробка. Прикладами служать кейси, де потрібно проаналізувати велику кількість першоджерел та документів.

Вправи «Діалог». Технологія виконання:

1. Оберіть з групи тих учасників, хто буде виконувати роль частин вашої особистості. Дайте їм за приклад деякі ваші діалоги так, щоб вони отримали достатню інформацію для організації дії та змогли зображувати власне ваші, а не свої частини особистості.

2. Сядьте в центрі класу та попросіть друзів-акторів сісти навколо вас. За вашим сигналом вони повинні почати говорити з вами – вимагати, погрожувати, прохати, підлещуватись. Залишайтеся в образі свого «Я», звертаючи увагу на те, що ви відчуваєте з приводу дій та слів кожного.

3. Будьте уважні. Як диригент оркестру, руками зупиняйте (або притишуйте) занадто наполегливого, заохочуйте учасників.

4. На закінчення скажіть кожній частині вашої особистості, що ви відчували з приводу її слів та дій, та розкажіть про те важливе місце, яке вона буде займати у вашому подальшому житті.

Висновки та перспективи подальших розвідок на пряму.

Основними характеристиками комунікативного потенціалу особистості є його динамічність (здатність змінюватися), адекватність цілям і задачам процесу спілкування; необхідність у реалізації за любых обставин: від самоусвідомлення до практичних дій через поведінку.

Ігрове проектування як активний метод навчання дозволяє занурити фахівців в активне спілкування, де вони можуть проявити свою сутність (особистісну та професійну) і взаємодіяти з іншими спеціалістами або студентами, використовуючи конструктивні стратегії. Моделювання педагогічних ситуацій розгортають проблеми в динаміці, дозволяють їх учасникам прожити десятки умовних виробничих ситуацій у стислій за часом і подіями професійній реальності. Саме в ігровому проектуванні, беручи участь в дискусіях і переговорах, у прийнятті колективних рішень в різних ситуаціях, здійснюючи конструктивну критику та прогнозування наслідків, фахівці знаходять навички ділового спілкування (вміння ставити запитання і формулювати відповіді), розвивають впевненість у собі, навички самопрезентації, здібності до гнучких взаємин з діловими партнерами. Подальшу роботу ми вбачаємо у розробці педагогічних умов розвитку комунікативного потенціалу майбутніх фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К., 2006. – 256 с.

2. Гуменникова Т. Р. Потенційні можливості поза аудиторної роботи щодо підготовки студентів до особистісно орієнтованого виховання / Т. Р. Гуменникова // Науковий вісник Південноукраїнського держ. пед. ун-ту: зб. наук. праць. – Одеса, 2004. – Вип. 12. – С. 58–61.

3. Давидова І. О. Формування комунікаційної компетентності як фактор підвищення якості бібліотечно-інформаційної освіти / І. О. Давидова // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали між нар. наук. конф., Харків, 18 – 19 листоп. 2010 р. – Х., 2010. – С. 149–152.

4. L. Savchenko, K. Savchenko, A. Marchenko, R. Pylnik. Innovative technologies of pedagogical diagnostics as a means of improving the quality of future specialists' education E-SdPTCONICIT – Espacios (ISSN07981015-Venezuela-Scopus), декабрь, 445148 Vol. 39 (Number 49) Year 2018. Page 20 <http://www.revistaespacios.com/a18v39n49/18394920.html>

REFERENCES

1. Volkova, N. P. (2006). *Profesiyno-pedahohichna komunikatsiya*. [Vocational-pedagogical communication]. Kyiv.

2. Humennikova, T. R. (2004). *Potentsiyni mozhyvosti poza audytornoyi roboty shchodo pidhotovky studentiv do osobystisno oriyentovanoho vykhovannya*. [Potential Opportunities Outside of

Classroom Work in Preparing Students for Personally Oriented Education]. Odessa.

3. Davidova, I. O. (2010). *Formuvannya komunikatsiynoi kompetentnosti yak faktor pidvyshchennya yakosti bibliotечно-informatsiynoi osvity*. [Formation of communication competence as a factor in improving the quality of library information]. Kharkiv.

4. Savchenko, L., Savchenko, K., Marchenko, A., Pylnik, R. *Formuvannya komunikatsiynoi kompetentnosti yak faktor pidvyshchennya yakosti bibliotечно-informatsiynoi osvity*. [Innovative technologies of pedagogical diagnostics as a means of improving the quality of future specialists' education].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

САФ'ЯН Карина Юрївна – кандидат педагогічних наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: формування комунікативного потенціалу студентів засобами ігрових проектувань.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SAFYAN Karina Yurievna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Circle of scientific interests: formation of students' communicative potential by means of game design.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2019 р.

УДК 372.881.111.22.

DOI: 10.36550/2415-7988.2019.182.25

ТОКАРЕВА Тетяна Станіславівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6898-821X>
e-mail: tokareva.tatyana29@gmail.com

ХОМЕНКО Тетяна Анатоліївна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7871-1940>
e-mail: tat04jana24.gmail.com

РОБОТА З ВІРШАМИ НА УРОЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах гуманізації освіти, коли особистість людини знаходиться в центрі всієї освітньої і виховної діяльності, пошук ефективних способів і прийомів навчання, в тому числі і навчання іноземних мов (зокрема німецької), привертає

до себе пильну увагу багатьох учених, методистів і вчителів. Один із таких ефективних прийомів навчання – використання віршованих матеріалів на уроках німецької мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день окремі